

MŰVÉSZPORTRÉ: KARAI JÓZSEF

ÍRTA: Síkfalvi Judit – Szunyogh Kata

90 évvel ezelőtt, 1927. november 8-án született Karai József, a kerületünkben élő és alkotó zeneszerző, karnagy, aki a Tavasz kórus számára több művet komponált. Emlékét ezzel az interjúval idézzük, amely az Életjel című helyi lap 1999. novemberi (X. évfolyam 7-8.) számában jelent meg.

Kevesen tudják, hogy Karai József, a neves zeneszerző itt él közöttünk Rákospalotán. Műveit egészen biztosan sokan ismerik a zenekedvelő polgárok körében és neve ismerősen csenghet mindnyájunk fülében, mint ahogy a világ számos helyén, hisz gyakran vendég zenei fesztiválokon. Mintegy 40 műve jelent meg külföldi kiadóknál.

■ *Ön itt él Rákospalotán. Milyen régi és mennyire erős a kötődés?*

■ Kötődésem Rákospalotához igen erős, egy éves korom óta élek itt és nagyon szeretem, bár sokan leszólják, jellegtelennek, szegényesnek tartják. Nekem mégis valamiféle szülőföldet jelent. Szüleimmel 1928-ban költöztünk ide, most már minden ideköt. Feleségem is rákospalotai és a testvéreim is itt élnek.

■ *Az Ön műveinek zongorakísérete – még a szakavatlan fül számára is – meglehetősen virtuóz. Van ennek valamilyen oka? Esetleg zongorista múltat sejtet?*

■ Ezt már nagyon sokan mondták. Mondták azt is, hogy nehezek a kíséreteim. Lehet, hogy nehezek, de jól zongorázhatóak. Mondtak olyasmit is, hogy az ESTÉLI NÓTÁZÁS tulajdonkép-

pen „zongoraverseny” kóruskíséréttel. Ez igen szellemesen hangzik, ám az igazság az, hogy a kíséreteimet meg kell tanulni. A megfigyelés azért érdekes, mert nagyon későn kezdtem el zongorázni, illetve zenével foglalkozni. Más gyerek annyi idős korában már hangversenyen lép fel. Tizenkét éves voltam akkor, amikor zongorázni kezdtem és a körülmények sem voltak ideálisak. Pécssett – ahol akkoriban tanultam – lent az ebédlőben volt egy rozoga zongora, azon lehetett valamit pötyögtetni, de alighogy elkezdtem, a többiek rögtön lekiabáltak, hogy hagyjam abba, mert nem tudnak tanulni. Amikor Pestre kerültem, három-négy nyarat töltöttem el a zongora mellett úgy, hogy június elején leültem mellé és jóformán csak szeptember elsején keltem fel... Később a Nemzeti Zenedében tanultam, a Zeneakadémián pedig zeneszerzés mellett – természetesen – zongoráztam is. Amit meg kellett tanulni a zongorán, azt alaposan megtanultam és szinte eljutottam a művészi szintig. A zeneszerzés annyira lekötött, hogy mellette a zongoratudást nem lehetett tökéletesre csiszolni. Még ma is mindennap gyakorolok: általában 7 órától 8 óráig az idő a zongoráé.

■ *Életművének legnagyobb részét kórusművek teszik ki. Mi ennek a magyarázata?*

Ajándék átadás Karai József 80. születésnapján

(FOTÓ: VARGA GÁBOR VARGOSZ)

■ Valóban túlsúlyban vannak a kórusművek, de igen sok hangszeres művet is írtam. Valószínűleg hármas gyökere van annak, hogy a kórusművek közel állnak hozzám. Először is, diákkoromban mindvégig kórus-tag voltam Pécsen is, Pesten is. Másodszor az emberi hang – bármennyire is divatos mostanában leszólni – a világ legtökéletesebb hangszere. Semmilyen hangszerrel nem lehet annyi mindent kifejezni, mint az emberi hanggal, s a szöveges mű az emberi lét legközvetlenebb kifejezője. A harmadik ok a pályám alakulása volt. Még zeneakadémista koromban az egyi évfolyamtársam beajánlott korrepetitornak, zongorakísérőnek a Famunkások Énekkarához, Szabó Sándor karnagynak. Zeneakadémiai éveim alatt végig kísértem őket, és műveket is írtam nekik. A művekhez verseket kerestem... végül az egész magyar irodalmat felölelte munkásságom. Balassitól a kortárs költőkig válogattam a versekből. Körülbelül 140 verset zenésítettem meg mintegy 40 költőtől. Felfedeztem a külföldieket is, majd a régi latin poétákat. Így aztán 5-6 nyelven írtam kórusműveket, s végül eljutottam a bibliai témákhoz. Most már szinte az a gondom, hogyha felkérik új darab írására /mint például most is a jövő évi debreceni kórus-versenyre/, gond verset találni, mert már majdnem mindent megcsináltam, amit akartam.

■ *Erre a debreceni versenyre milyen művel készül?*

■ Egy vegyeskari mű komponálására kértek fel, amit majd a díszhangversenyen fognak bemutatni az új művek között.

■ *Min dolgozik jelenleg? Milyen tervei vannak?*

■ Most fejeztem be egy misét, MISSA BREVIS, rövid mise, Credo nélkül fiúkarra (illetve bár-

milyen egynemű kórusra vagy gyermekkarra) orgonával. Ezt majd átdolgozom vegyeskarra és zenekarra Credoval. Ezen kívül most rézfúvós kamarazenét írtam, divertimentót öt fúvósra. Az őszi terv Forsneta XV. századi angol zeneszerző Nyárkánon című művének feldolgozása. A jövő évi linzi kórusolimpiára írok ebből a műből egy fantáziát Nyárfantázia címmel kórusra és zenekarra. Terveim között szerepel még Luther gyönyörű verse, a Frau Musica (Muzsika asszony) megzenésítése is, és sok egyéb. Néha úgy érzem több a terv, mint az idő...

■ *Kedves emléke lehet a kerület régi kisiskolásainak az, hogy Ön gyakran meglátogatta az ének-zenei osztályokat, például Cseszka Edit énekóráit.*

■ Már nem tudom milyen körülmények között talákoztam Cseszka Edittel. Azt tudtam, hogy tanít a Ráddában, és azt hiszem megvolt a Tavasz Kórus is. Végül a kapcsolat gyümölcsözővé vált, mert több művet kért tőlem, sőt, rendeltetett a várossal. Később bekapcsolódott Neuhold Károly is, körülbelül így hárman szerveztük meg és irányítottuk a kerület egész zenei életét, kóruséletét.

A lelke ennek a Rádda-kórus és a Tavasz Kórus volt. Ez a két kiváló együttes, amihez kapcsolódott később a Tóth István iskolakórusa, valami olyan pezsgést hozott létre a kerületben, hogy itt minden iskola kórust szervezett, megindulhattak az Éneklő Ifjúság hangversenyek... A kórusok műveket kaptak tőlem, én meg a bemutatók előtt elmentem hozzájuk, meghallgattam őket, segítettem nekik a felkészülésben. Olyan iskola nem volt Rákospalotán, ahol én nem jártam volna. Azt mondhatnám, hogy régi szép idők, és fájdalmas emlék ez, mert ettől nagyon messze kerültünk. Nem tudom, hogy így kellett-e lennie, mindenesetre hagyták... Mészire vezet a dolog, de lényegében egészen egyszerű a magyarázat: az ok, a racionalizálás félreértése – hogy az anyagiak előállítása és megszerzése a fontos, lélek nélkül... Abban, hogy itt tartunk, nagy szerepe van annak, hogy a humán dolgok háttérbe szorultak. A ma társadalmában elhatalmasodott a durvaság, a közönségeség. Ez azért is baj, mert egy 80-100 milliós társadalomban mindegy, hogy milyen az alja, de 10 millió embernél jobban meg kellene gondolni, hogy mit akarunk. Főleg akkor, ha ez a nemzet veszélyben van: egyre nagyobb az idegen nyelvek dominanciája, az idegenorientáció, a beszivárgó rengeteg szemét... A humanitás mellett a nemzet is veszélybe kerülhet: a – nyelv és a zene – ez a kettő tudja megtartani a magyarságot. Ha elvész a zene, magával rántja a nyelvet is...

■ *Ebben a leegyszerűsödni látszó világban van-e valamiféle követhető életfilozófia?*

■ A zene és általában a művészet az élet szerkesztésének része kell hogy legyen, nélküle nem lehet teljes életet élni. Az a rettenetesen buta szemlélet alakult ki, hogy a számítógép, az informatika

modern világát éljük, és nincs szükség az „elavult” művészetekre. Pedig az ember voltaképp két részből áll: testből és lélekből. Ugyanígy az agynak is két féltékéje van: egy érzelmi és egy logikai. Ha az érzelmi énünket teljesen elhanyagoljuk, akkor erőszakos, durva, közönséges, bunkó – mondhatni féleszű – társadalom fog kialakulni. És már jókora lépéseket tettünk ebbe az irányba.

■ *Bizonyára Ön is hallott róla, hogy kerületünkben- ha nem is direkt módon, de – megszüntették az ének-zene tagozatokat.*

■ Hallottam és megdöbbsentem. A Rádda és a belőle táplálkozó Tavasz Kórus európai hírnévre tett szert. Rengeteg dicsőséget szereztek a magyar zenének. A zenei általánosokat felszámolni vétek! Ezeket az iskolákat modernizálni kell, és nem megszüntetni. A gyermekagy az, amely képes a teljes és kreatív élethez nélkülözhetetlen érzelmi és értelmi dolgokat befogadni. Ezekből a gyermekekből lehetnének azok az értelmiségiek, akikre igen nagy szükségünk van. Óriási lehetőséget dob el magától a társadalom, ha ezeket az iskolákat megszünteti, és úgy érzem, hogy a szülők is félreértik a dolgokat. Két veszély mindenesetre már fenyeget minket: az anyagi és szellemi elszegényedés, s ezek a nemzet pusztulásához vezethetnek. A zenei általános iskola nem rögeszme volt Kodály életében. Kodály próféta volt, aki pontosan tudta, hogy arra van szükségünk, hogy művelt, kreatív és összetartó nemzet legyen a magyar. Ezek a dolgok nem idejérműltak, hanem fontosabbak, mint valaha.

■ *Köszönjük a beszélgetést.*

■ Én is köszönöm.